

PAP på driftskontoret

I sensommeren 2020 introducerede keramikeren Helle Bovbjerg mig til et nyt projekt; har du hørt om "Driftskontoret?", skrev hun, og nej, det havde jeg ikke. Ej heller havde jeg hørt om Bruunshåb Gl. Papfabrik, som hun også omtalte. Jeg blev nysgerrig og bad hende ringe. I telefonsamtalen fortalte hun med begejstring i stemmen om en fin, gammel fiberpapfabrik (fabriksmuseum) og ikke mindst om hendes og billedkunstner Annette Gerlifs initiativ, et kunstnerdrevet udstillingssted beliggende på den gamle fabrik i det tidligere driftskontor, heraf navnet "Driftskontoret".

Driftskontoret inviterer danske og internationale kunstnere til, med afsæt i fabrikkens produktionspotentiale og industrihistorie og i den omkringlig-

gende natur at skabe værker til det afgrænsede rum, som Driftskontoret udgør, men også til, hvis de lyster, at brede sig ud over fabrikken. Fabrikken og dens personale står til rådighed for kunstnerne i perioden op til udstillingen, både med teknisk kunnen, med materialer og med arbejdskraft.

Telefonsamtalen pirrede min nysgerrighed yderligere, og jeg pakkede derfor bilen og kørte til Bruunshåb uden for Viborg for at se den første udstilling, "Flower Press", af tekstildesigner og billedkunstner Birgitte Munk.

Driftskontoret på Bruunshåb Gl. Papfabrik ligger på fabrikkens øverste etage.

Den ene længe rummer et lager af pap i alskens indfarvninger og præg, den anden huser Driftskontoret og flere museumsudstillingsrum med en lettere støvet samling af kuriosa; et sjovt gensyn med sutsko med papsåler, kufferter fremstillet af pap med præg som læder og placher, som fortæller industrihistorien, blot for at nævne noget af det, der bydes på,

foruden en gør-det-selv-facilitet til skolebørn på udflugt, som vil udforske pappets muligheder.

Jeg møder Helle Bovbjerg midt i herligheden, og hun fortæller, at hun og Annette Gerlif i mange år har været primus motorer i det lokale kunstner-netværk "Kunstforum Viborg", som har til formål at støtte og fremme interessen for kunst og kunsthåndværk generelt og specifikt fremme interessen for foreningens medlemmer. "Annette og jeg havde talt om, at vi gerne, i eget regi, ville lave et kunstnerdrevet udstillingssted, og vi holdt øjne og ører åbne for mulige faciliteter. Et af vores krav var, at galleriet i videst muligt omfang skulle kunne passe sig selv. Der er ingen af os, som har tid til at passe galleri", fortæller hun. "Et andet kriterie var, at det skulle være et overraskende sted, som evnede at invitere også det ikke-gallerivante publikum indenfor."

"Jeg kendte selvfølgelig som viborgenser til Bruunshåb Gl. Papfabrik, jeg har fået fremstillet ting på fabrikken, og jeg har været på studiebesøg med studerende fra højskolen i Skals, men det var, da Kunstforum Viborg i efteråret 2017 afholdt pilotprojektet PAP-symposium på fabrikken, ideen blev født. Vi fik øje på det lille, for længst nedlukkede, driftskontor, og vi var ikke i tvivl, her kunne vores galleri etableres. Annette kendte Kristian Johansen, som er daglig leder på fabrikken, og vidste, at 'han er med på den værste'; inden længe havde vi en aftale i stand, foreløbig for en toårs periode."

Siden fulgte 1½ år med forberedelse, og med lidt forsinkelse var Driftskontoret klar til at åbne i august 2020.

Helle siger med jysk underdrivelse, at hun jo har lidt erfaring med at kuratere udstillinger og med at drive projekter og lidt erfaring med at arbejde med internationale kunstnere, og hun lader forstå, at hun trives godt i vekselvirkningen mellem sit arbejde som keramikker, sin undervisning og som ankerperson i diverse kunst- og kunsthåndværkrelaterede projekter.

Der eksisterer allerede en liste over udstillinger på Driftskontoret for de aftalte to år. Der er flest danske udstillere, men også flere amerikanske, noterer jeg, og Helle fortæller, at hun har et stærkt netværk

i USA, som hun plejer omhyggeligt. Hun bruger tid på at række ud, og når der bliver rakt ud efter hende, stiller hun sig til rådighed. Hun har gæsteundervist i USA ved flere lejligheder, og hun har arrangeret forelæsninger og gæsteundervisning i Danmark for amerikanske kunsthåndværkere og kunstnerkollegaer. Der er selvfølgelig keramikere på udstillerlisten, fordi det er dér, Helle har sin spidskompetence, men også flere tekstildesignere, hvilket hænger sammen med pappets slægtskab med tekstil, forklarer hun.

Helle selv arbejder med både brugskeramik og skulpturelle objekter. Håndværket, kunsthåndværket og kunsten betinger hinanden i hendes verden, og hun anser ikke det ene for at være finere end det andet; hun har indimellem fået kritik, når hun i udstillingssammenhæng har blandet kortene, fortæller hun og siger, “det gik mig på i en periode, det gør det ikke længere, det er sådan, jeg arbejder, og for mig giver det mening.”

“Jeg er så glad for, at udstillingen med Birgitte Munk er vores første, den har sat en standard. Din udstilling er helt ind til benet, hvad vi gerne ville

opnå”, siger hun henvendt til Birgitte, som sidder ved siden af, og for at illustrere, hvad Helle (og Annette) gerne vil opnå, så beder jeg Birgitte fortælle om sin proces og sin udstilling:

“Da jeg første gang besøgte Papfabrikken og så de tunge maskiner, som de bruger til at presse pappet, så gav mit tema lidt sig selv, jeg ville arbejde med at presse blomster. Lokale blomster fra skoven rundt omkring fabrikken. Det er blevet til mange, lange ture ledsaget af henholdsvis en hortonom, en forfatter og en naturvejleder. Selv ved jeg pinligt lidt om planter”, siger Birgitte. Jeg forhører mig om, hvorvidt hun er optaget af at tilegne sig viden om planterne og om deres egenskaber, eller om hun mest er optaget af deres æstetik. “Jeg vil i hvert fald som minimum vide, hvad de hedder, og naturvejlederen har på den mest pædagogiske vis lært mig både deres navne og mere til. Processen er dokumenteret i en bog, som ligger fremme på udstillingen.”

Selve arbejdet med værkerne, store botaniske tavler med aftryk, er foregået over tre dage, efter planterne var indsamlet, får jeg forklaret.

Første dag blev metoden udviklet. Når der presses pap, ligger paplagene adskilt af filt.

Birgitte lagde så et lag planter mellem hvert skifte i forhåbning om, at planterne ville efterlade aftryk. Det gjorde de, men kun på det nederste lag, hvor der foruden filt og pap var en hård plade.

Dag 2 blev der presset med plade, blomster og pap, og det fungerede ikke.

Dag 3 pressede de med hård plade, pap, blomster, filt, hård plade, blomster, filt osv., osv.

Det blev smukt, nærmest perfekt.

De færdige botaniske tavler står stakket og ophængt på det lille Driftskontoret, planterne har fået deres egen installation i trapperummet lagt i lag med pap og filt, meget smukt og poetisk – og for længst forbi.

Både Driftskontoret og fabriksmuseet har været lukket ned for publikum i vinterperioden. Forårs-sæsonen 2021 har blandt andet tekstildesigner Grethe Wittrock på plakaten, Grethe kan du læse om på s 108.

PAPFABRIKKEN

Brunshåb Gl. Papfabrik er et arbejdende fabriksmuseum. De fredede fabriksbygninger ligger ved en mølledam omgivet af mose og med ryggen mod en stejl, skovbevokset skrænt mod nord. En del af skoven er i forrige århundrede plantet af ejeren af Papfabrikken og kaldes derfor Papskoven.

Der har været papfabrik på stedet siden 1919, og før den tid blev bygningerne anvendt som klædefabrik. Frem til 1986 blev Brunshåb drevet som en kommerciel virksomhed, de sidste år af tre forskellige ejere, hvoraf den sidste endte med at sende virksomheden i konkurs i 1986.

En del af bygningerne blev solgt fra, og produktionsanlægget blev i januar 1987 indviet som fabriksmuseum.

Brunshåb Gl. Papfabrik producerer som den sidste fabrik i Danmark fiberpap. Fiberpap fremstilles af 100% genbrugspapir; avispapir, tryksager og toilet- og køkkenruller, blandt andet.

Pappet er både stabilt og fleksibelt. Det er pH-neutralt og fremstilles både i u-indfarvet grå og indfarvet efter eget valg, blot er minimum 400 kg pulp. Man kan få pappet med eller uden lakeret overflade, og man kan tilvælge en præget overflade, så bliver det til såkaldt læderpap.

Fabrikken er underleverandør til en lang række virksomheder i ind- og udland, skofabriker, bogbinderier og børstefabriker samt æskefabrikkerne Elvo København og Vestergaard i Aarhus, for eksempel. Danske Grundfos, som blandt andet producerer pumper, er den største aftager og i øvrigt en vigtig support, fortæller Kristian Johansen, som er daglig leder for de to faste medarbejdere og et hold frivillige og tillige formand for bestyrelsen i den selvejende fond, som ejer fabrikken. "Når vi har et problem med maskinerne, som vi ikke kan klare selv, så rykker lærlingeafdelingen fra Grundfos ud og hjælper."

Fabrikken har også en afdeling, som selv producerer æsker, børnekufferter, skraldespande og urner af fiberpap. Ingen ordre er for lille. "Alt er håndholdt, og det meste kan lade sig gøre, hvis ideen er

god og kemien i orden”, siger en tilfreds Kristian. På fabriksmuseet kan man i sommerhalvåret følge produktionen, som foregår på et sindrigt transmissionssystem med aksler, hjul og drivremme, som trækker de gamle maskiner, der omdanner affaldspapir til pap. Om vinteren er der for koldt til, at det giver mening at have publikum, derimod kører produktionen året rundt.

73-årige Kristian var egentlig gået på pension, da han blev engageret, først som formand for bestyrelsen, siden også som leder af produktionen. Han er uddannet i trykkeribranchen og har været produktionschef gennem en menneskealder. Han kan alle processer på rygraden og har i regi af nordisk papirkonsortium set de fleste cellulosefabrikker (sådan kaldes papirfabrikkerne) i Europa.

Kristian viser rundt på fabrikken for at lade mig forstå arbejdsgangen fra affaldspapiret til det færdige ark, han fremviser en proces og taler i fagtermer, som jeg på mange måder genkender fra Anne Vilsbølls atelier (s 89) med den forskel, at her er der tale om en produktionsmand, som er ved roret, hos Anne er det en kunstner, som styrer. Her er der tale om pulp af genanvendt materiale, hos Anne udvindes pulpen af plantefibre.

TALE OM KUNST

Kristian er med på den værste, sagde Annette til Helle. Sådan hører jeg det også. Han fortæller med stolthed og entusiasme om, hvor begejstrede både skolebørn, studerende og etablerede kunstnere er for at benytte fabrikkens faciliteter. “Skolebørnene kommer her for at lære om industrialiseringen, og de kan godt lide at have noget konkret i hænderne. Vi er i vores formålsparagraf forpligtiget af historien og forpligtiget til at formidle den, og vi gør det med glæde. En anden dimension er hele genbrugstanken og den voksende ressourcebevidsthed. Der kan vi også byde ind. En produktion kan næppe blive mere bæredygtig end den, vi laver. Vi arbejder udelukkende med genbrugsmaterialer. Vi har et minimalt vandforbrug, og når pappet ikke længere er i brug, kan det recirkuleres.”

Og kunsten? “Kunstnerne er meget, meget velkomne, og vi hjælper dem gerne, alt det vi kan”, siger han. “Det er ikke altid, jeg umiddelbart forstår det, de frembringer, og det har ikke altid et brugsformål, men jeg får en oplevelse ud af kunsten. Den forundrer og maner til eftertanke, og det er jo hele meningen.”